

Straffet för mord m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2008/09:118 Straffet för mord m.m. samt åtta motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas vidare nio motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2007 och 2008.

I propositionen föreslås att straffskalan för mord ändras från fängelse i 10 år eller på livstid till fängelse i lägst 10 år och högst 18 år eller på livstid. Syftet är att skapa utrymme för en mer nyanserad straffmätning för mord och en höjd straffnivå för det tidsbestämda straffet för detta brott.

Ett höjt straffmaximum till 18 år föreslås också för andra brott för vilka det är föreskrivet fängelse på både viss tid och livstid, t.ex. människorov, grov mordbrand, grovt sabotage, grovt spioneri, folkrättsbrott, folkmord och terroristbrott, dock inte för brott som förutsätter att riket är i krig eller att andra sådana utomordentliga förhållanden råder.

Vidare föreslås att det tidsbestämda fängelsestraffet får bestämmas till högst 18 år även vid flerfaldig brottslighet eller återfall i särskilt allvarlig brottslighet.

Slutligen föreslås att den som har begått ett mord eller något annat av de nämnda brotten före 21 års ålder får dömas till fängelse i upp till 14 år för brottet i stället för som i dag högst 10 år.

Justitieutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionsyrkandena.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2009.

I betänkandet finns fyra reservationer (s, v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Längre tidsbestämt straff för mord och vissa andra brott med livstids fängelse i straffskalan	6
Propositionen	6
Motionerna	8
Utskottets ställningstagande	8
Straffet för unga lagöverträdare	10
Propositionen	10
Motionen	12
Utskottets ställningstagande	12
Propositionen i övrigt	13
Påföljdssystemet	14
Motionerna	14
Utskottets ställningstagande	14
Preskription vid allvarliga brott	14
Bakgrund	14
Motionerna	15
Utskottets ställningstagande	15
Reservationer	16
1. Livstidsstraffet, punkt 2 (v, mp)	16
2. Straffet för unga lagöverträdare, punkt 3 (v, mp)	16
3. Påföljdssystemet, punkt 5 (s, v, mp)	17
4. Preskription vid allvarliga brott, punkt 6 (s)	17
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Propositionen	19
Följdmotionerna	19
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	20
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	20
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	21
<i>Bilaga 3</i>	
Reservanternas lagförslag	34

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Straffet för mord

Riksdagen antar 3 kap. 1 § regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:118 i denna del och avslår motionerna 2007/08:Ju264, 2007/08:Ju330 yrkandena 1 och 2, 2008/09:Ju15 yrkandena 1 och 3, 2008/09:Ju285 och 2008/09:Ju374 yrkandena 1 och 2.

2. Livstidsstraffet

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ju15 yrkande 2 och 2008/09:Ju16 yrkande 1.

Reservation 1 (v, mp)

3. Straffet för unga lagöverträdare

Riksdagen antar 29 kap. 7 § regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:118 i denna del och avslår motion 2008/09:Ju16 yrkande 2.

Reservation 2 (v, mp)

4. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i brottsbalken,
 - b) lag om ändring i lagen (1964:169) om straff för folkmord,
 - c) lag om ändring i lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken,
 - d) lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott
- i den mån lagförslagen inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:118 i denna del.

5. Påföljdssystemet

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ju14 yrkande 2 och 2008/09:Ju16 yrkande 3.

Reservation 3 (s, v, mp)

6. Preskription vid allvarliga brott

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Ju14 yrkande 1, 2008/09:Ju242, 2008/09:Ju252 och 2008/09:Ju367.

Reservation 4 (s)

Stockholm den 28 april 2009

På justitieutskottets vägnar

Thomas Bodström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Bodström (s), Inger Davidson (kd), Henrik von Sydow (m), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Johan Linander (c), Elisebeht Markström (s), Johan Pehrson (fp), Karl Gustav Abramsson (s), Inge Garstedt (m), Christer Adelsbo (s), Helena Bouveng (m), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s), Otto von Arnold (kd), Mehmet Kaplan (mp) och Borian Åberg (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 29 mars 2007 att tillkalla en särskild utredare för att bl.a. överväga och föreslå förändringar av strafflagstiftningen i syfte att åstadkomma en straffmätning som markerar en skärpt syn på allvarliga våldsbrott (dir. 2007:48). Utredningen antog namnet Straffnivåutredningen. Genom tilläggsdirektiv den 4 oktober 2007 gavs utredningen i uppdrag att med förtur i ett delbetänkande se över straffskalan för mord i syfte att skapa utrymme för en mer nyanserad straffmätning och därigenom också en höjd straffnivå för detta brott (dir. 2007:137). Utredningen lämnade i december 2007 delbetänkandet Straffskalan för mord (SOU 2007:90) och i oktober 2008 slutbetänkandet Straff i proportion till brottets allvar (SOU 2008:85). I propositionen behandlar regeringen förslagen i delbetänkandet.

Delbetänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2007/10575/L5).

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet som har godtagit förslagen och endast förordat ett par förtydliganden.

Med anledning av propositionen har åtta motionsyrkanden väckts. I betänkandet behandlas vidare nio motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2007 och 2008. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att straffskalan för mord ändras från fängelse i 10 år eller på livstid till fängelse i lägst 10 år och högst 18 år eller på livstid. Syftet är att skapa utrymme för en mer nyanserad straffmätning för mord och en höjd straffnivå för det tidsbestämda straffet för detta brott.

Ett höjt straffmaximum till 18 år föreslås också för andra brott för vilka det är föreskrivet fängelse på både viss tid och livstid, t.ex. människorov, grov mordbrand, grovt sabotage, grovt spioneri, folkrättsbrott, folkmord och terroristbrott, dock inte för brott som förutsätter att riket är i krig eller att andra sådana utomordentliga förhållanden råder.

Vidare föreslås att det tidsbestämda fängelsestraffet får bestämmas till högst 18 år även vid flerfaldig brottslighet eller återfall i särskilt allvarlig brottslighet.

Slutligen föreslås att den som har begått ett mord eller något annat av de nämnda brotten före 21 års ålder får dömas till fängelse i upp till 14 år för brottet i stället för som i dag högst 10 år.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2009.

Utskottets överväganden

Längre tidsbestämt straff för mord och vissa andra brott med livstids fängelse i straffskalan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att straffskalan för mord bestäms till fängelse på viss tid i lägst 10 och högst 18 år eller på livstid. Riksdagen bifaller vidare regeringens förslag att för de brott i brottsbalken, utöver mord, som det föreskrivs fängelse på både viss tid och livstid för och som avser fredstida förhållanden, döms till fängelse på viss tid i högst 18 år eller på livstid. Detsamma gäller folkmord enligt lagen (1964:169) om straff för folkmord och terroristbrott enligt lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. avslag på regeringens förslag till ny straffskala för mord samt om livstidsstraffets avskaffande.

Jämför reservation 1 (v, mp).

Propositionen

I propositionen föreslås att straffet för mord bestäms till fängelse på viss tid i lägst 10 och högst 18 år eller på livstid.

Regeringen påpekar att några remissinstanser har ansett att livstidsstraffet bör avskaffas. Strafnivåutredningen har inte haft i uppdrag att överväga den frågan, och regeringen avser inte heller att överväga ett avskaffande av livstidsstraffet. Detta straff fyller enligt regeringen en viktig symbolfunktion såsom det yttersta fördömande som samhället kan använda sig av och ska även framöver vara lagens strängaste straff.

Regeringen anför att livstids fängelse i de flesta fall omvandlas till ett tidsbestämt straff. Tidigare skedde det genom att regeringen beviljade nåd. Sedan mitten av 1990-talet har livstidsstraffen vanligen bestämts till längre tider än tidigare, nämligen till mellan 18 och 25 år. Genom lagen (2006:45) om omvandling av fängelse på livstid (omvandlingslagen) infördes en möjlighet för den som dömts till livstids fängelse att genom domstolsprövning få straffet omvandlat till fängelse på viss tid. När omvandling sker enligt den lagen får fängelsestraffets längd inte understiga det längsta tidsbestämda straff som kan dömas ut, för närvarande 18 år. Villkorlig frigivning sker normalt när två tredjedelar av det tidsbestämda straffet har avtjänats.

Den nuvarande straffskalan för mord innebär alltså en stor skillnad mellan det längsta tidsbestämda straffet, fängelse i tio år, och livstidsstraffet, anför regeringen. Skillnaden i faktisk verkställighetstid är också betydande. En sådan tröskel är enligt regeringens mening alltför stor.

Utformningen av straffskalan innebär vidare enligt regeringen att påföljdssystemets grundläggande princip om proportionalitet – att svårare brott ska bestraffas strängare än lindrigare brott – inte kan ges ett tillräckligt genomslag. Straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Vid bedömningen av straffvärdet har domstolen att beakta försvårande eller förmildrande omständigheter som kan ha förelegat i det enskilda fallet. Vid mord påverkar omständigheter i fråga om brottets allvar straffvärdet i skärpande riktning först om de medför att domstolen anser att straffet bör bestämmas till fängelse på livstid. Detta innebär att om domstolen finner att sådana omständigheter visserligen förelegat i det enskilda fallet, men brottet ändå inte är att hänföra till de allvarligaste fallen av mord, har domstolen inte något annat alternativ än att döma till tio års fängelse. På motsvarande sätt är möjligheterna att ta hänsyn till omständigheter som talar i mildrande riktning begränsade. Omständigheterna får i dessa fall inte något genomslag i straffmätningen. Enligt regeringens mening är detta inte tillfredsställande, eftersom de situationer som ska bedömas kan skifta mycket och motivera straff som mäts ut på ett mer nyanserat sätt.

Straffnivåutredningen har i detta sammanhang anført att acceptansen för våld i samhället har minskat och att det därför finns ett större behov än tidigare av att kunna markera en strängare syn på våldsbrott, inklusive mord. Regeringen ställer sig bakom denna utredningens slutsats.

För att skapa det eftersträvade utrymmet för en mer nyanserad straffmätning föreslog Straffnivåutredningen att för mord skulle kunna dömas till fängelse på viss tid, lägst 10 och högst 18 år, eller på livstid. Som ett alternativ har utredningen tagit upp möjligheten att i stället låta livstidsstraffet vara normalpåföljden för mord. En sådan ordning skulle emellertid innebära att det även i fortsättningen skulle vara stora skillnader i verkställighetstid mellan de straff som domstolen kan välja mellan och skulle inte möjliggöra en mer nyanserad straffmätning. Liksom utredningen anser regeringen därför att detta alternativ inte utgör någon lösning.

När det sedan gäller hur det tidsbestämda fängelsestraffet ska utformas anför regeringen att det i fråga om minimistraftet inte har kommit fram några skäl som talar för att det bör ändras. I likhet med utredningen anser regeringen därför att minimistraftet för mord även i fortsättningen ska vara fängelse i 10 år.

När det gäller den övre gränsen för det tidsbestämda fängelsestraffet understryker regeringen att livstids fängelse alltså ska vara lagens strängaste straff. Det längsta tidsbestämda straffet bör därför inte överstiga det kortaste straff till vilket fängelse på livstid kan omvandlas.

Enligt regeringens mening framstår ett tidsbestämt straff på maximalt 18 år för mord, utan att det är fråga om flerfaldig brottslighet eller återfall, som en väl avvägd högsta nivå. Vid behov av strängare straff får möjligheten att döma till livstids fängelse anses vara tillräcklig. Det finns inte heller skäl till längre tidsbestämda straff vid flerfaldig brottslighet eller återfall. Ett straffmaximum på 18 år innebär att domstolen ges ett så betydande utrymme som möjligt att göra en nyanserad straffmätning och möjlighet att straffmäta brottet ända upp till den nivå till vilken ett livstidsstraff kan omvandlas. Detta främjar bäst intresset av proportionalitet. Därigenom kan också åstadkommas en höjd straffnivå för mord samtidigt som livstidsstraffet kan förbehållas de allvarligaste fallen. Det innebär också att det inte uppstår någon tröskel mellan det högsta tidsbestämda straffet och livstidsstraffet.

Regeringen föreslår vidare att för de brott i brottsbalken, utöver mord, som det föreskrivs fängelse på både viss tid och livstid för och som avser fredstida förhållanden, t.ex. människorov, grov mordbrand, grovt sabotage, grovt spioneri och folkrättsbrott, döms till fängelse på viss tid i högst 18 år eller på livstid. Detsamma gäller folkmord enligt lagen (1964:169) om straff för folkmord och terroristbrott enligt lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Motionerna

I motion 2008/09:Ju15 (mp) yrkande 1 begärs att regeringens förslag till straffskala för mord avslås. I yrkande 3 anföras att straffet för mord ska vara fängelse i lägst 10 år och högst 21 år. Ett likalydande yrkande framförs i motion 2008/09:Ju285 (v).

I motion 2007/08:Ju264 (m) begärs att 3 kap. brottsbalken och då särskilt straffet för mord ses över.

Enligt motionerna 2007/08:Ju330 (m) och 2008/09:Ju374 (m) bör livstids fängelse vara normalstraffet för mord samt frågan om att införa ett längre tidsbestämt straff för mord i de fall det finns skäl att döma till annan påföljd än livstids fängelse utredas.

I motionerna 2008/09:Ju16 (v) yrkande 1 och 2008/09:Ju15 (mp) yrkande 2 anföras att livstidsstraffet bör avskaffas.

Utskottets ställningstagande

Mord är det grövsta av de allvarliga våldsbrotten. Den som i dag uppsåtligt berövar annan livet döms för mord till fängelse i tio år eller på livstid. Om brottet är att anse som mindre grovt döms för dråp till fängelse i lägst sex och högst tio år.

Som regeringen anför innebär den nuvarande straffskalan för mord en stor skillnad mellan det längsta tidsbestämda straffet, fängelse i tio år, och livstidsstraffet. Skillnaden i faktisk verkställighetstid är också betydande.

Även utskottet anser att en sådan tröskel är alltför stor. Det finns således ett behov av att skapa ett utrymme för en mer nyanserad straffmätning för mord.

Som Straffnivåutredningen anför har acceptansen för våld i samhället minskat. Utskottet anser därför att det finns ett större behov än tidigare av att kunna markera en strängare syn på våldsbrott, däribland mord. En sådan strängare syn bör kunna komma till uttryck utan att för den skull straffet bestäms till livstids fängelse.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det inte har framkommit några skäl som talar för att minimistraftet för mord bör ändras. Minimistraftet för mord bör alltså även i fortsättningen vara fängelse i tio år. Även när det gäller den övre gränsen för det tidsbestämda straffet instämmer utskottet i vad regeringen anför. Ett tidsbestämt straff på maximalt 18 år för mord framstår som en väl avvägd högsta nivå. Vid behov av strängare straff får möjligheten att döma till livstid anses vara tillräcklig.

Livstids fängelse är i dag föreskrivet, förutom för mord, för ett antal brott i brottsbalken som avser fredstida förhållanden, däribland människorov, grov mordbrand, grovt sabotage, grovt spioneri och folkrättsbrott. Detsamma gäller för folkmord enligt lagen om straff för folkmord och terroristbrott enligt lagen om straff för terroristbrott. Utskottet ställer sig bakom regeringens bedömning att för dessa brott ska dömas till fängelse på viss tid i högst 18 år eller på livstid. När det gäller frågan om höjning av det högsta tidsbestämda straffet för brott som förutsätter att riket är i krig eller att andra sådana utomordentliga förhållanden råder, instämmer utskottet i vad regeringen anför om att en sådan förändring av straffmaximum skulle kräva ytterligare överväganden, varför det inte är lämpligt att behandla den frågan i detta lagstiftningsärende.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet således regeringens lagförslag i denna del och avstyrker motionerna 2007/08:Ju264, 2007/08:Ju330, 2008/09:Ju15 yrkandena 1 och 3, 2008/09:Ju285 och 2008/09:Ju374.

I några motioner anföras att livstidsstraffet bör avskaffas. Utskottet anser dock att livstidsstraffet fyller en funktion som den yttersta möjlighet som samhället kan använda sig av för att markera mot den allvarligaste brottsligheten. Fängelse på livstid, med möjlighet till omvandling till tidsbestämt straff, ska således enligt utskottets uppfattning vara lagens strängaste straff. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2008/09:Ju15 yrkande 2 och 2008/09:Ju16 yrkande 1.

Straffet för unga lagöverträdare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om att för brott som någon har begått innan han eller hon fyllt 21 år får inte dömas till svårare straff än fängelse i 10 år. Om fängelse på längre tid och på livstid är föreskrivet för brottet eller om det är fråga om flerfaldig brottslighet, får dock dömas till fängelse i högst 14 år.

Riksdagen avslår ett motionsyrkande med begäran om avslag på regeringens förslag att den som begått ett brott innan han eller hon fyllt 21 år i vissa fall ska kunna dömas till fängelse i högst 14 år.

Jämför reservation 2 (v, mp).

Propositionen

Den formella begränsning som för närvarande gäller för fängelsestraffets längd om den tilltalade var under 21 år när brottet begicks är att livstids fängelse inte får dömas ut. Detta innebär att det längsta straffet som då får dömas ut för ett enstaka brott är fängelse i 10 år, eftersom det enligt gällande rätt är det högsta tidsbestämda straffet. Vid flerfaldig brottslighet är det möjligt att döma ut fängelse i upp till 14 år enligt de generella reglerna om förhöjt straffmaximum vid sådan brottslighet. Däremot får brott som någon begått före 21 års ålder inte läggas till grund för förhöjt straff på grund av återfall i särskilt allvarlig brottslighet.

Regeringen anför att den i propositionen föreslagna möjligheten att döma till fängelse på viss tid i upp till 18 år för vissa brott skulle, om särskilda regler för unga lagöverträdare inte införs, kunna innebära att den som var under 21 år när han eller hon begick brottet kan dömas till som mest 18 års fängelse för såväl ett enstaka brott som flerfaldig brottslighet. Tydlighetsskäl talar enligt regeringen för en särskild reglering om hänsynstagande till den tilltalades ungdom vid brott som ligger på den högsta straffnivån. Därtill kommer att dagens reglering innebär en formell yttersta gräns för vad unga lagöverträdare kan dömas till jämfört med vuxna lagöverträdare och en uttrycklig reglering om att en sådan skillnad ska finnas även efter reformen har ett värde i sig. Följaktligen finns det enligt regeringen behov av en särskild reglering om hur strängt straff sådana lagöverträdare ska kunna dömas till.

Intresset av att begränsa tröskeeffekterna så långt möjligt talar enligt regeringen vidare för att även höja det tidsbestämda straffet för unga lagöverträdare. Utan en sådan höjning kan i ytterlighetsfallet den som är strax under 21 år dömas till högst 10 års fängelse medan den som är nyss fyllda 21 år kan dömas till livstids fängelse eller, med regeringens förslag, fängelse i 18 år. Ett högre straffmaximum för unga än 10 år innebär alltså att tröskeeffekterna i förhållande till äldre lagöverträdare begränsas.

Regeringen ställer i propositionen frågan om proportionalitetsintresset kan anses få ett tillräckligt genomslag vid straffmätningen för ungdomar när det gäller mord och de andra brott som det föreslagits höjda tidsbestämda straff för. Regeringen för härfter ett resonemang om den praxis som utvecklats när det gäller straffmätningen för unga lagöverträdare vid mord där straffet för en vuxen lagöverträdare skulle ha blivit livstids fängelse. Resonemanget utmynnar i att det för närvarande i vissa fall kan saknas utrymme att göra en tillräckligt nyanserad straffmätning vid de allra allvarligaste brotten. Motsvarande blir fallet framöver med ett höjt tidsbestämt straffmaximum för vuxna till 18 år, om samtidigt 10 år behålls som det högsta straffet för personer som var under 21 år vid brottet. En konsekvens kan dessutom vara att straffet inte i tillräcklig mån kan differentieras mellan den som snart skulle fylla 21 år och den som var yngre. Det nu anförda talar enligt regeringen för att ett längre fängelsestraff än 10 år bör vara möjligt. En majoritet av remissinstanserna har också ställt sig positiva till en höjning. Även bland de remissinstanser som avstyrkt en höjning finns de som menat att det i och för sig kan finnas skäl att ändra det högsta straff som unga lagöverträdare kan dömas till.

Regeringen anför att påföljden för en person som var under 18 år när brottet begicks som regel ska bestämmas till sluten ungdomsvård i stället för fängelse. Den längsta tiden för sluten ungdomsvård är 4 år. Villkorlig frigivning förekommer inte. Detta ska jämföras med ett maximalt fängelsestraff på 14 år för unga lagöverträdare som med villkorlig frigivning innebär drygt 9 års frihetsberövande. Denna tröskeeffekt är sedd för sig påtaglig. Beaktas ska dock att det finns en möjlighet för domstolen att döma även de yngsta lagöverträdarna till fängelse om den finner att tiden för frihetsberövandet inte kan bestämmas till 4 års sluten ungdomsvård eller kortare tid (prop. 1997/98:96 s. 201). Så sker också i praxis. Enligt regeringens mening är därför denna omständighet inte så tungt vägande att den hindrar ett höjt straffmaximum.

Vidare ser regeringen inte något behov av att ändra den maximala tiden för sluten ungdomsvård med anledning av de förslag som läggs fram i detta lagstiftningsärende. Att sluten ungdomsvård ska kunna användas även vid mycket allvarlig brottslighet har beaktats vid utformningen av den påföljden och domstolen kan dessutom, som redan nämnts, i undantagsfall välja ett fängelsestraff när sluten ungdomsvård inte utgör en tillräckligt ingripande påföljd.

Inte heller risken för oförutsedda konsekvenser för påföljdssystemet för unga lagöverträdare i övrigt är enligt regeringens uppfattning av sådan tyngd att den hindrar en höjning. En höjning är inte avsedd att förändra straffmätningen generellt för unga lagöverträdare. För att markera detta föreslår regeringen att lagtexten förtydligas jämfört med Straffnivåutredningens förslag genom att höjningen knyts till just de brott som det föreslås 18 år för, medan 10 år som straffmaximum anges för övriga brott. Det kommer därmed att bli fråga om att döma till längre fängelsestraff

enbart såvitt avser mord och övriga brott för vilka det tidsbestämda straffet höjs i denna reform. När det gäller sluten ungdomsvård kan den utdömda tiden, inom ramen för nuvarande gränser för den påföljden, komma att bli något längre än i dag för brott som omfattas av reformen och där straffet för en vuxen i dag skulle ha blivit 10 år men framöver ett längre tidsbestämt straff. Inte heller i övrigt kan regeringen se några konsekvenser som hindrar en höjning av straffmaximum för de unga lagöverträdarna.

Slutligen framhåller regeringen att ett längsta straff om 14 år inte heller framstår som alltför ingripande för unga lagöverträdare med hänsyn till att det redan är möjligt att döma till fängelse i 14 år vid flerfaldig brottslighet.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att för brott som någon har begått innan han eller hon fyllt 21 år får inte dömas till svårare straff än fängelse i 10 år. Om fängelse på längre tid och på livstid är föreskrivet för brottet eller om det är fråga om flerfaldig brottslighet, får dock dömas till fängelse i högst 14 år.

Motionen

I motion 2008/09:Ju16 (v) yrkande 2 begärs att förslaget om att straffmaximum för brott som begåtts av någon som inte fyllt 21 år höjs till 14 år avslås. Motionärerna anför att regeringens motivering – att undvika alltför höga tröskeleffekter i förhållande till längden på de fängelsestraff som kan ådömas vuxna – inte är hållbar. Konsekvensen med regeringens förslag blir i stället mycket höga tröskeleffekter i förhållande till den som begått brott före 18 års ålder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med regeringen att det av tydlighetsskäl bör finnas en särskild reglering om hänsynstagande till en tilltalads ungdom vid brott som ligger på den högsta straffnivån.

Intresset av att begränsa tröskeleffekterna så långt möjligt talar som regeringen anför för att även höja det tidsbestämda straffet för unga lagöverträdare. Utan en sådan höjning kan i ytterlighetsfallet den som är strax under 21 år dömas till högst 10 års fängelse medan den som är nyss fyllda 21 år kan dömas till livstids fängelse eller, med regeringens förslag, fängelse i 18 år. Ett högre straffmaximum för unga än 10 år innebär alltså att tröskeleffekterna i förhållande till äldre lagöverträdare begränsas.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det för närvarande kan saknas utrymme att i vissa fall göra en tillräckligt nyanserad straffmätning vid de allra allvarligaste brotten. Motsvarande blir fallet framöver med ett höjt tidsbestämt straffmaximum för vuxna till 18 år, om samtidigt 10 år behålls som det högsta straffet för personer som var under 21 år vid brottet. En

konsekvens kan dessutom vara att straffet inte i tillräcklig mån kan differentieras mellan den som snart ska fylla 21 år och den som är yngre. Det nu anförda talar för att ett längre fängelsestraff än 10 år bör vara möjligt.

I motionen behandlas frågan om skillnader i påföljdshänseende om någon har begått ett brott strax före eller strax efter det att han eller hon fyllt 18 år. Som anføres i propositionen ska påföljden för en person som var under 18 år när brottet begicks som regel bestämmas till sluten ungdomsvård i stället för fängelse. Den längsta tiden för sluten ungdomsvård är 4 år. Villkorlig frigivning förekommer inte. Detta ska jämföras med ett maximalt fängelsestraff på 14 år för unga lagöverträdare som med villkorlig frigivning innebär drygt 9 års frihetsberövande. Denna tröskeeffekt är sedd för sig påtaglig. Beaktas ska dock, som nämnts ovan, att det finns en möjlighet för domstolen att döma även de yngsta lagöverträdarna till fängelse om den finner att tiden för frihetsberövandet inte kan bestämmas till 4 års sluten ungdomsvård eller kortare tid. Så sker också i praxis. Utskottet delar regeringens bedömning att denna omständighet inte är så tungt vägande att den hindrar ett höjt straffmaximum.

Utskottet vill slutligen framhålla att ett längsta straff om 14 år inte heller framstår som alltför ingripande för unga lagöverträdare med hänsyn till att det redan är möjligt att döma till fängelse i 14 år vid flerfaldig brottslighet.

Sammanfattningsvis bedömer utskottet i likhet med regeringen att det finns tungt vägande skäl för att införa en möjlighet att döma till längre fängelsestraff än i dag för ett enstaka brott när den tilltalade var under 21 år vid brottet. En längsta strafftid om 14 år framstår som väl avvägd. Utskottet tillstyrker propositionen i nu behandlad del och föreslår att riksdagen avslår motion 2008/09:Ju16 yrkande 2.

Propositionen i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag i den mån de inte har behandlats ovan.

I propositionen lämnas också förslag när det gäller straffet vid flerfaldig brottslighet och återfall i särskilt allvarlig brottslighet. Utskottet har inget ytterligare att anföra med anledning av lagförslagen i propositionen. Enligt utskottets uppfattning är lagförslagen ändamålsenliga och lämpligt utformade. Utskottet tillstyrker lagförslagen i den mån de inte berörts ovan. Sammantaget tillstyrker således utskottet propositionen och föreslår att riksdagen antar samtliga lagförslag.

Påföljdssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner med begäran om en översyn av påföljdssystemet.

Jämför reservation 3 (s, v, mp).

Motionerna

I motion 2008/09:Ju14 (s) yrkande 2 begärs att en parlamentarisk utredning av påföljdssystemet tillsätts. I motion 2008/09:Ju16 (v) yrkande 3 framförs en begäran om att en parlamentarisk utredning för en översyn av straffskalorna ska tillsättas.

Utskottets ställningstagande

Av Justitiedepartementets verksamhetsplan för 2009 framgår att det finns planer på en allmän översyn av påföljdssystemet. Utskottet har nyligen uttalat att det ser positivt på en sådan översyn (bet. 2008/09:JuU21 s. 12). Utskottet vidhåller denna uppfattning. Vidare vill utskottet erinra om Straffnivåutredningens slutbetänkande Straff i proportion till brottets allvar (SOU 2008:85). I betänkandet behandlas bl.a. frågor om straffmätning i vissa fall samt föreslås att straffskalorna för vissa brott ändras. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Riksdagen bör inte ta något initiativ med anledning av motionerna 2008/09:Ju14 yrkande 2 och 2008/09:Ju16 yrkande 3.

Preskription vid allvarliga brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner med begäran om slopande av preskription vid allvarliga brott.

Jämför reservation 4 (s).

Bakgrund

I departementspromemorian Preskription vid allvarliga brott (Ds 2007:1) redovisas en översyn av reglerna för preskription av vissa allvarliga brott. Enligt förslaget ska mord, dråp, folkrättsbrott, grovt brott, folkmord samt terroristbrott som begås genom mord eller dråp inte preskriberas. Promemorian bereds i Regeringskansliet.

Motionerna

I några motioner framförs yrkanden om att ta bort preskriptionstiden för vissa allvarliga brott. Sådana yrkanden framförs i motionerna 2008/09:Ju14 (s) yrkande 1 och 2008/09:Ju252 (s). I motion 2008/09:Ju242 (s) begärs att preskriptionstiden för mord ska slopas. I motion 2008/09:Ju367 (kd) framförs ett yrkande om behovet av att se över reglerna för den straffrättsliga preskriptionen.

Utskottets ställningstagande

Frågan om preskription för vissa allvarliga brott är för närvarande föremål för beredning i Regeringskansliet. Denna beredning bör inte föregripas. Riksdagen bör därför avslå motionerna 2008/09:Ju14 yrkande 1, 2008/09:Ju242, 2008/09:Ju252 och 2008/09:Ju367.

Reservationer

1. Livstidsstraffet, punkt 2 (v, mp)

av Lena Olsson (v) och Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ju15 yrkande 2 och 2008/09:Ju16 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att livstidsstraffet är omodernt och behäftat med flera avgörande nackdelar. Den som dömts till livstids fängelse kan inte förutse den faktiska verkställighetstiden eftersom tidpunkten för tidsbestämning av straffet påverkas av det då förhärskande politiska klimatet. Det tidsbestämda straffet påverkar också den dömdes möjlighet till rehabilitering och återanpassning negativt. Vi anser att frågan om avskaffande av livstidsstraffet bör utredas snarast. I det sammanhanget bör man analysera hur frågan lösts i andra länder som avskaffat detta straff, t.ex. Norge.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose det anförda.

2. Straffet för unga lagöverträdare, punkt 3 (v, mp)

av Lena Olsson (v) och Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 29 kap. 7 § regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken med den ändringen att bestämmelsen får den lydelse som reservanterna föreslår i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Ju16 yrkande 2 och bifaller delvis proposition 2008/09:118 i denna del.

Ställningstagande

Enligt gällande rätt är det strängaste straff som kan dömas ut för ett enstaka brott som någon har begått före 21 års ålder fängelse i 10 år. Om det är fråga om flerfaldig brottslighet kan fängelse i högst 14 år dömas ut. Vi anser att det finns skäl att behålla denna ordning.

Förslagen i propositionen innebär att straffmaximum för ett enstaka brott som begåtts före 21 års ålder höjs till 14 år. Enligt vår uppfattning bör detta förslag inte genomföras. Den motivering som regeringen ger – att undvika alltför höga tröskeleffekter i förhållande till längden på de fängelsestraff som kan ådömas vuxna – är inte hållbar. Som flera remissinstanser påpekat blir det med regeringens förslag i stället mycket höga tröskeleffekter i förhållande till den som begått brottet före 18 års ålder. Förslaget bör därför inte genomföras. Riksdagen bör anta det lagförslag som läggs fram i bilaga 3 och som innebär att den ordning som gäller i dag behålls.

3. Påföljdssystemet, punkt 5 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ju14 yrkande 2 och 2008/09:Ju16 yrkande 3.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning bör en total översyn av påföljdssystemet göras. Det krävs en bred belysning och en stark parlamentarisk förankring. I det sammanhanget bör även en översyn av straffskalorna och straffnivåerna för alla brott göras. Behovet av en sådan översyn har ökat i takt med att den straffrättsliga lagstiftningen i allt högre grad påverkas av EU-direktiv och rambeslut.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose det anförda.

4. Preskription vid allvarliga brott, punkt 6 (s)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:Ju14 yrkande 1, 2008/09:Ju242 och 2008/09:Ju252 samt bifaller delvis motion 2008/09:Ju367.

Ställningstagande

Vi anser att preskriptionstiden för vissa allvarliga brott bör slopas. I departementspromemorian Preskription vid allvarliga brott (Ds 2007:1) som presenterades i januari 2007 föreslogs att preskriptionstiden för mord, dråp, folkrättsbrott, folkmord och terroristbrott skulle slopas. Nu har det gått två år utan att regeringen presenterat något förslag. För varje dag som går innebär det att ett antal allvarliga brott preskriberas.

Även om det medför vissa kostnader att ta bort preskriptionstiden för ovanstående brott så är de humanistiska vinsterna mycket större. En slopad preskriptionstid har givetvis också en förebyggande effekt och kan minska antalet brottsoffer i framtiden. Vi vill dock gå längre än vad utredningen föreslagit i fråga om vilka fall som den nya lagen ska gälla. I departementspromemorian föreslås, såvitt gäller mord, att den slopade preskriptionen bara ska gälla i de fall mordet begåtts efter det att lagen trätt i kraft. Enligt vår uppfattning bör den slopade preskriptionen också gälla mord som begåtts före ikraftträdandet, dock inte fall som redan är preskriberade. Men framför allt vill vi att regeringen lämnar ett förslag till riksdagen snarast.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose det anförda.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:118 Straffet för mord m.m.:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1964:169) om straff för folkmord,
3. lag om ändring i lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken,
4. lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Följdmotionerna

2008/09:Ju14 av Thomas Bodström m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort preskriptionstiden för vissa allvarliga brott.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en parlamentarisk utredning av påföljdssystemet.

2008/09:Ju15 av Mehmet Kaplan och Max Andersson (båda mp):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag till straffskala för mord med bibehållande av livstidsstraffet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa livstidsstraffet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att straffet för mord ska vara fängelse i lägst 10 år och högst 21 år.

2008/09:Ju16 av Lena Olsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att frågan om livstidsstraffets avskaffande ska utredas.
2. Riksdagen avslår förslaget om att straffmaximum för brott som begåtts av någon som ej fyllt 21 år höjs till 14 år.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillsättande av en parlamentarisk utredning för översyn av straffskalorna och straffnivåerna för alla brott.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:Ju264 av Sten Nordin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av 3 kap. brottsbalken.

2007/08:Ju330 av Andreas Norlén och Anti Avsan (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livstids fängelse som normalstraffet för mord.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett längre tidsbestämt straff för mord om det finns skäl att döma till annan påföljd än fängelse på livstid.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Ju242 av Lennart Axelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att slopa preskriptionstiden för mord.

2008/09:Ju252 av Hans Hoff (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort preskriptionstiden för grova brott.

2008/09:Ju285 av Alice Åström m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att straffet för mord ska vara fängelse i lägst 10 och högst 21 år.

2008/09:Ju367 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över reglerna för den straffrättsliga preskriptionen.

2008/09:Ju374 av Andreas Norlén och Anti Avsan (båda m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om livstids fängelse som normalstraffet för mord.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett längre tidsbestämt straff för mord om det finns skäl att döma till annan påföljd än fängelse på livstid.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 13 kap. 2, 3, 5–5 b och 7 §§, 16 kap. 6 §, 18 kap. 1 §, 19 kap. 1, 3 och 6 §§, 22 kap. 6–6 b §§, 26 kap. 1–3 §§ samt 29 kap. 7 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***3 kap.**

1 §

Den som berövar annan livet, dömes för mord till fängelse i tio år eller på livstid.

Den som berövar annan livet, döms för mord till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid.

4 kap.1 §¹

Den som bemäktigar sig och för bort eller spärrar in ett barn eller någon annan med uppsåt att skada honom eller henne till liv eller hälsa eller att tvinga honom eller henne till tjänst eller att öva utpressning, döms för människorov till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst tio år, eller på livstid.

Den som bemäktigar sig och för bort eller spärrar in ett barn eller någon annan med uppsåt att skada honom eller henne till liv eller hälsa eller att tvinga honom eller henne till tjänst eller att öva utpressning, döms för människorov till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

Är brottet mindre grovt, döms till fängelse i högst sex år.

13 kap.

2 §

Är brott som i 1 § sägs att anse som grovt, skall för grov mordbrand dömas till fängelse på viss tid, lägst sex och högst tio år, eller på livstid.

Vid bedömande *huruvida* brottet är grovt skall särskilt beaktas, om branden anlagts i tättbebyggt samhälle, där den lätt kunde sprida sig, eller *eljest* inneburit fara för flera människor eller för egendom av särskild betydelse.

Är brott som *avses* i 1 § att anse som grovt, döms för grov mordbrand till fängelse på viss tid, lägst sex och högst arton år, eller på livstid.

Vid bedömande *av om* brottet är grovt ska särskilt beaktas om branden anlagts i tättbebyggt samhälle, där den lätt kunde sprida sig, eller *annars* inneburit fara för flera människor eller för egendom av särskild betydelse.

¹ Senaste lydelse 1998:393.

3 §²

Den som åstadkommer explosion, översvämning, ras, skeppsbrott, flyg- eller tågolycka eller annan sådan ofärd och därigenom framkallar fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom, döms för allmänfarlig ödeläggelse till fängelse, lägst två och högst åtta år.

Är brottet mindre allvarligt, döms till fängelse, lägst ett och högst tre år.

Är brottet grovt, döms till fängelse på viss tid, lägst sex och högst tio år, eller på livstid.

Är brottet grovt, döms till fängelse på viss tid, lägst sex och högst arton år, eller på livstid.

5 §

Är brott som i 4 § sägs att anse som grovt, skall för grovt sabotage dömas till fängelse på viss tid, lägst två och högst tio år, eller på livstid.

Vid bedömande *huruvida* brottet är grovt skall särskilt beaktas, om därigenom framkallats fara för rikets säkerhet, för flera människoliv eller för egendom av särskild betydelse.

Är brott som *avses* i 4 § att anse som grovt, döms för grovt sabotage till fängelse på viss tid, lägst två och högst arton år, eller på livstid.

Vid bedömande *av om* brottet är grovt ska särskilt beaktas om därigenom framkallats fara för rikets säkerhet, för flera människoliv eller för egendom av särskild betydelse.

5 a §³

Den som genom olaga tvång bemäktigar sig eller ingriper i manövreringen av

1. ett luftfartyg,

2. ett fartyg, som används i civil yrkesmässig sjöfart för befordran av gods eller passagerare, bogsering, bärgning, fiske eller annan fångst, eller

3. en buss, en tung lastbil eller ett maskindrivet spårfordon på järnväg, spårväg eller tunnelbana, som används i förvärvsverksamhet för befordran av gods eller passagerare,

döms för kapning till fängelse i högst fyra år. Detsamma gäller den som genom olaga tvång bemäktigar sig en plattform i havet som är avsedd för verksamhet för utforskning eller utvinning av naturtillgångar eller för något annat ekonomiskt ändamål.

Den som i annat fall

1. förstör eller allvarligt skadar ett sådant fartyg eller en sådan plattform som anges i första stycket eller ett luftfartyg i trafik, eller

2. vidtar en åtgärd som är ägnad att framkalla fara för säkerheten för ett sådant fartyg eller en sådan plattform som anges i första stycket eller för ett luftfartygs säkerhet under flygning

döms för sjö- eller luftfartssabotage till fängelse i högst fyra år.

Är brott som i första eller andra stycket sägs att anse som grovt,

Är brott som *avses* i första eller andra stycket att anse som grovt,

² Senaste lydelse 1993:207.

³ Senaste lydelse 2003:149.

dömes till fängelse på viss tid, lägst två och högst *tio* år, eller på livstid. Vid bedömande *huruvida* brottet är grovt *skall* särskilt beaktas, om därigenom framkallats fara för flera människoliv eller om gärningen *eljest* varit av särskilt farlig art.

döms till fängelse på viss tid, lägst två och högst *arton* år, eller på livstid. Vid bedömande *av om* brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om därigenom framkallats fara för flera människoliv eller om gärningen *annars* varit av särskilt farlig art.

5 b §⁴

Den som

1. använder allvarligt våld eller hot om sådant våld mot någon som befinner sig på en flygplats som är öppen för internationell trafik,

2. förstör eller allvarligt skadar en anordning, som hör till en sådan flygplats eller som används för flygplatsens trafik, eller ett luftfartyg, som inte är i trafik men är uppställt på flygplatsen, eller

3. med användande av våld eller hot om våld ointetgör verksamhet som bedrivs på en sådan flygplats,

döms, om gärningen är ägnad att framkalla fara för flygplatsens funktion eller för säkerheten vid denna, för *flygplatssabotage* till fängelse i högst fyra år.

Är brottet att anse som grovt, döms till fängelse på viss tid, lägst två och högst *tio* år, eller på livstid. Vid bedömande *av om* brottet är grovt *skall* särskilt beaktas, om därigenom framkallats fara för flera människoliv eller om gärningen *annars* varit av särskilt farlig art.

Är brottet att anse som grovt, döms till fängelse på viss tid, lägst två och högst *arton* år, eller på livstid. Vid bedömande *av om* brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om därigenom framkallats fara för flera människoliv eller om gärningen *annars* varit av särskilt farlig art.

7 §

Om någon framkallar allmän fara för människors liv eller hälsa genom att förgifta eller infektera livsmedel, vatten eller annat, på annat sätt sprida gift eller dylikt eller överföra eller sprida allvarlig sjukdom, *dömes* för *spridande av gift eller smitta* till fängelse i högst sex år.

Är brottet grovt, *skall dömas* till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst *tio* år, eller på livstid. Vid bedömande *huruvida* brottet är grovt *skall* särskilt beaktas, om det skett med uppsåt att skada annan till liv eller hälsa eller om många

Om någon framkallar allmän fara för människors liv eller hälsa genom att förgifta eller infektera livsmedel, vatten eller annat, på annat sätt sprida gift eller dylikt eller överföra eller sprida allvarlig sjukdom, *döms* för *spridande av gift eller smitta* till fängelse i högst sex år.

Är brottet grovt, *döms* till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst *arton* år, eller på livstid. Vid bedömande *av om* brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om det skett med uppsåt att skada annan till liv eller hälsa eller om många männi-

⁴ Senaste lydelse 1990:416.

människor utsatts för fara.

skor utsatts för fara.

16 kap.

6 §⁵

Om en samling av krigsmän gemensamt hotar att med våld sätta sig upp mot förman, *skall dömas* för *myteri* till böter eller fängelse i högst fyra år. Anstiftare och anförare *skall* dock *dömas* till fängelse i högst sex år.

Har deltagarna i ett myteri gemensamt brukat våld mot person eller egendom, *skall* deltagarna *dömas* till fängelse i högst sex år. Anstiftare och anförare *skall* dock *dömas* till fängelse i högst *tio* år eller på livstid.

Om brottet annars är att anse som grovt, *skall dömas* till fängelse i högst *tio* år eller på livstid. Vid bedömande om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas om gärningen har begåtts under strid eller då brott mot krigslydnaden annars medför särskild fara.

Om en samling av krigsmän gemensamt hotar att med våld sätta sig upp mot förman, *döms* för *myteri* till böter eller fängelse i högst fyra år. Anstiftare och anförare *döms* dock till fängelse i högst sex år.

Har deltagarna i ett myteri gemensamt brukat våld mot person eller egendom, *döms* deltagarna till fängelse i högst sex år. Anstiftare och anförare *döms* dock till fängelse i högst *arton* år eller på livstid.

Om brottet annars är att anse som grovt, *döms* till fängelse i högst *arton* år eller på livstid. Vid bedömande *av* om brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om gärningen har begåtts under strid eller då brott mot krigslydnaden annars medför särskild fara.

18 kap.

1 §⁶

Den som, med uppsåt att statskicket *skall* med vapenmakt eller *eljest* med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten *skall sålunda* framtvingas eller hindras, *företager* handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, *dömes*, om det *ej* är högförräderi, för *uppror* till fängelse i tio år eller på livstid eller, om faran var ringa, i lägst fyra och högst tio år.

Den som, med uppsåt att statskicket *ska* med vapenmakt eller *annars* med våldsamma medel omstörtas eller att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten *på så sätt ska* framtvingas eller hindras, *företar en* handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, *döms*, om det *inte* är högförräderi, för *uppror* till fängelse *på viss tid, lägst tio och högst arton* år, eller på livstid eller, om faran var ringa, *till fängelse* i lägst fyra och högst tio år.

⁵ Senaste lydelse 1986:645.

⁶ Senaste lydelse 1974:565.

19 kap.

1 §⁷

Den som, med uppsåt att riket eller del därav *skall*, med våldsamma eller *eljest* lagstridiga medel eller med utländskt bistånd, läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket *skall sålunda* lösryckas, *företager* handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, *dömes* för högförräderi till fängelse i tio år eller på livstid eller, om faran var ringa, i lägst fyra och högst tio år.

Om någon, med uppsåt att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten *skall* med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, *företager* handling som innebär fara *därför*, *dömes* ock för högförräderi.

Om den, som fått i uppdrag att för riket förhandla med främmande makt eller *eljest* bevaka rikets angelägenheter hos någon som företräder främmande makts intresse, missbrukar behörighet att företräda riket eller *eljest* sin förtroendeställning och därigenom orsakar riket avsevärt men, *dömes* för trolöshet vid förhandling med främmande makt till fängelse på viss tid, lägst två och högst tio år, eller på livstid.

Är brott som i 5 § sägs att anse som grovt, *skall dömas* för grovt spioneri till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst tio år, eller på livstid.

Vid bedömande *huruvida* brottet är grovt *skall* särskilt beaktas, om

Den som, med uppsåt att riket eller del därav *ska*, med våldsamma eller *annars* lagstridiga medel eller med utländskt bistånd, läggas under främmande makt eller bringas i beroende av sådan makt eller att del av riket *på så sätt ska* lösryckas, *företar* en handling som innebär fara för uppsåtets förverkligande, *döms* för högförräderi till fängelse *på viss tid, lägst tio och högst arton* år, eller på livstid eller, om faran var ringa, *till fängelse* i lägst fyra och högst tio år.

Om någon, med uppsåt att åtgärd eller beslut av statschefen, regeringen, riksdagen eller högsta domarmakten *ska* med utländskt bistånd framtvingas eller hindras, *företar* en handling som innebär fara *för detta*, *döms* också för högförräderi.

3 §

Om den, som fått i uppdrag att för riket förhandla med främmande makt eller *annars* bevaka rikets angelägenheter hos någon som företräder främmande makts intresse, missbrukar behörighet att företräda riket eller *annars* sin förtroendeställning och därigenom orsakar riket avsevärt men, *döms* för trolöshet vid förhandling med främmande makt till fängelse på viss tid, lägst två och högst arton år, eller på livstid.

6 §

Är brott som *avses* i 5 § att anse som grovt, *döms* för grovt spioneri till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

Vid bedömande *av om* brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om gär-

⁷ Senaste lydelse 1974:565.

gärningen var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige röjde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrots honom.

ningen var av synnerligen farlig beskaffenhet med hänsyn till pågående krig eller rörde förhållande av stor betydelse eller om den brottslige röjde vad som på grund av allmän eller enskild tjänst betrots honom *eller henne*.

22 kap.

6 §⁸

Den som gör sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon sådan allmänt erkänd grundsats, som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter, *skall dömas* för folkrättsbrott till fängelse i högst fyra år. Sådana svåra överträdelser är bland andra

Den som gör sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon sådan allmänt erkänd grundsats, som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter, *döms* för folkrättsbrott till fängelse i högst fyra år. Sådana svåra överträdelser är bland andra

1. att använda stridsmedel som är förbjudna enligt folkrätten,
2. att missbruka Förenta nationernas kännetecken, kännetecken som avses i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbe-teckningar m.m., parlamentära flaggor eller andra internationellt erkända kännetecken eller att med hjälp av förrädiskt förfarande av något annat slag döda eller skada en motståndare,
3. att anfalla civilpersoner eller den som är försatt ur stridbart skick,
4. att inleda ett urskillningslöst anfall med vetskap om att anfallet kommer att förorsaka synnerligen svåra förluster eller skador på civilper-soner eller civil egendom,
5. att inleda anfall mot anläggningar eller installationer som åtnjuter särskilt folkrättsligt skydd,
6. att tillfoga av folkrätten särskilt skyddade personer allvarligt lidande, att tvinga krigsfångar eller civilpersoner att tjänstgöra hos deras motparts väpnade styrkor eller att i strid mot folkrätten beröva civilpersoner frihe-ten,
7. att, i andra fall än som anges i 1–6, godtyckligt och i stor omfattning förstöra eller tillägna sig egendom som åtnjuter ett särskilt folkrättsligt skydd.

Är brottet grovt, *skall dömas* till fängelse i högst *tio* år eller på livstid. Vid bedömande om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas, om det har förövats genom ett stort antal skilda handlingar eller om många människor dödats eller skadats eller omfattande egen-domsförlust uppkommit på grund

Är brottet grovt, *döms* till fäng-else i högst *arton* år eller på livs-tid. Vid bedömande *av* om brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om det har förövats genom ett stort antal skilda handlingar eller om många människor dödats eller skadats eller omfattande egen-domsförlust uppkommit på grund

⁸ Senaste lydelse 1994:1721.

av brottet.

Om ett folkrättsbrott har begåtts av den som är krigsman, *skall* också hans förman *dömas* i den mån *denne* haft möjlighet att förutse brottet men inte gjort vad som ankommit på honom för att förhindra detta.

av brottet.

Om ett folkrättsbrott har begåtts av den som är krigsman, *döms* också hans *eller hennes* förman i den mån *förmannen* haft möjlighet att förutse brottet men inte gjort vad som ankommit på honom *eller henne* för att förhindra detta.

6 a §⁹

Den som

1. utvecklar, producerar eller på annat sätt förvärvar, lagrar eller bibehåller kemiska vapen eller överför, direkt eller indirekt, kemiska vapen till någon,

2. använder kemiska vapen,

3. deltar i militära förberedelser för användning av kemiska vapen, eller

4. använder ämnen för kravallbekämpning som en metod för krigföring döms, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott, för olovlig befattningsmed kemiska vapen till fängelse i högst fyra år.

Såsom kemiska vapen enligt första stycket 1–3 *skall* anses sådant som definieras som kemiska vapen i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Är brottet grovt, *skall dömas* till fängelse i högst *tio* år eller på livstid. Vid bedömning om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas, om gärningen varit ägnad att i väsentlig grad bidra till utveckling, produktion eller spridning av kemiska vapen eller till att sådana vapen används mot människor.

Som kemiska vapen enligt första stycket 1–3 *ska* anses sådant som definieras som kemiska vapen i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Är brottet grovt, *döms* till fängelse i högst *arton* år eller på livstid. Vid bedömning *av* om brottet är grovt *ska* särskilt beaktas, om gärningen varit ägnad att i väsentlig grad bidra till utveckling, produktion eller spridning av kemiska vapen eller till att sådana vapen används mot människor.

6 b §¹⁰

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattningsmed minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

⁹ Senaste lydelse 1994:119.

¹⁰ Senaste lydelse 1998:1703.

Sådan befattning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt *skall dömas* till fängelse i högst *tio* år eller på livstid. Vid *bedömandet* om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas, om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

Är brottet grovt *döms* till fängelse i högst *arton* år eller på livstid. Vid *bedömande av* om brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

26 kap.

1 §¹¹

Fängelse *å döms enligt vad för brottet är stadgat* på viss tid eller på livstid. Fängelse på viss tid får *ej* överstiga tio år, *om inte annat följer av 2 eller 3 §, och ej understiga fjorton dagar. Vid ådömande enligt 28 kap. 3 § av fängelse i förening med skyddstillsyn gäller i fråga om tiden för fängelsestraffet vad i nämnda lagrum stadgas.*

Fängelse *döms ut* på viss tid eller på livstid *enligt vad som är föreskrivet för brottet.*

Fängelse på viss tid får *inte understiga fjorton dagar och inte överstiga tio år. Om fängelse på längre tid än tio år och på livstid är föreskrivet för brottet eller om det följer av 2 eller 3 §, får dock fängelse på viss tid bestämmas till högst arton år. När fängelse i förening med skyddstillsyn döms ut enligt 28 kap. 3 § gäller i fråga om tiden för fängelsestraffet vad som föreskrivs i den paragrafen.*

Om fängelse *såsom* förvandlingsstraff för böter är särskilt *stadgat.*

Om fängelse *som* förvandlingsstraff för böter är särskilt *föreskrivet.*

2 §¹²

Fängelse får användas *såsom* gemensamt straff för flera brott, om fängelse kan följa på något av brotten.

Fängelse på viss tid får sättas över det svåraste av de högsta straff som kan följa på brotten men

Fängelse får användas *som* gemensamt straff för flera brott, om fängelse kan följa på något av brotten.

Fängelse på viss tid får sättas över det svåraste av de högsta straff som kan följa på brotten men

¹¹ Senaste lydelse 1981:331.

¹² Senaste lydelse 1988:942.

får inte överstiga de högsta straffen sammanlagda med varandra. Det får inte heller överskrida det svåraste straffet med mer än

får inte överstiga *vare sig* de högsta straffen sammanlagda med varandra *eller arton år*. Det får inte heller överskrida det svåraste straffet med mer än

1. ett år, om det svåraste straffet är kortare än fängelse i fyra år,
 2. två år, om det svåraste straffet är fängelse i fyra år eller längre men inte uppgår till fängelse i åtta år,
 3. fyra år, om det svåraste straffet är fängelse i åtta år eller längre.
- Vid tillämpningen av andra stycket *skall* bötesstraff anses motsvara fängelse fjorton dagar.

Vid tillämpningen av andra stycket *ska* bötesstraff anses motsvara fängelse i fjorton dagar.

Det svåraste av de lägsta straffen får inte underskridas.

3 §¹³

Har någon dömts till fängelse i lägst två år och begår han, sedan domen har vunnit laga kraft, brott som är belagt med fängelse i mer än sex år, får för återfallet dömas till fängelse på *en* tid som med fyra år överstiger det högsta straff som kan följa på brottet eller, om det är fråga om flera brott, det högsta straff som med tillämpning av 2 § kan följa på brotten.

Har någon dömts till fängelse i lägst två år och begår han *eller hon*, sedan domen har vunnit laga kraft, brott som är belagt med fängelse i mer än sex år, får för återfallet dömas till fängelse på *viss* tid som med fyra år överstiger det högsta straff som kan följa på brottet eller, om det är fråga om flera brott, det högsta straff som med tillämpning av 2 § kan följa på brotten. *Straffet får dock inte överstiga arton år.*

Brott, som någon har begått innan han har fyllt tjuogoett år, får *ej* läggas till grund för sådan förhöjning som anges i första stycket.

Brott som någon har begått innan han *eller hon* har fyllt tjuogoett år får *inte* läggas till grund för sådan förhöjning som anges i första stycket.

En utländsk dom får tillmätas samma verkan som en svensk.

29 kap.

7 §¹⁴

Har någon begått brott innan han fyllt tjuogoett år, *skall* hans ungdom beaktas särskilt vid straffmätningen. *Härvid får dömas* till lindrigare straff än som är föreskrivet för brottet.

Ingen får dömas till fängelse på livstid för brott som han har begått innan han fyllt tjuogoett år.

Har någon begått brott innan han *eller hon* fyllt tjuogoett år, *ska* hans *eller hennes* ungdom beaktas särskilt vid straffmätningen. *Rätten får då döma* till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

För brott som någon har begått innan han eller hon fyllt tjuogoett år får inte dömas till svårare straff än fängelse i tio år. Om fängelse

¹³ Senaste lydelse 1981:211.

¹⁴ Senaste lydelse 1988:942.

*på längre tid och på livstid är
föreskrivet för brottet eller om det
följer av 26 kap. 2 §, får dock
dömas till fängelse i högst fjorton
år.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:169) om straff för folkmord

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1964:169) om straff för folkmord ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Förövar någon gärning, för vilken enligt lag är stadgat fängelse i fyra år eller däröver, mot en nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös folkgrupp med avsikt att förgöra gruppen helt eller delvis, dömes för folkmord till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst tio år, eller på livstid.

Föreslagen lydelse

1 §

Den som begår en gärning, för vilken det enligt lag är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer, mot en nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös folkgrupp med avsikt att förgöra gruppen helt eller delvis, döms för folkmord till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 22 kap. 6 c § lagen (1998:1703) om ändring i brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 kap.

6 c §

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprovsprängning eller någon annan kärnsprängning döms för *olovlig kärnsprängning* till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Är brottet grovt, *skall dömas* till fängelse i högst *tio* år eller på livstid. Vid *bedömandet* om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild betydenhet.

Är brottet grovt, *döms* till fängelse i högst *arton* år eller på livstid. Vid *bedömande av* om brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild betydenhet.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

För terroristbrott döms den som begår en gärning som anges i 3 §, om gärningen allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation och avsikten med gärningen är att

1. injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp,
2. otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, eller
3. allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation.

Straffet är fängelse på viss tid, lägst fyra år och högst *tio* år, eller på livstid.

Straffet är fängelse på viss tid, lägst fyra år och högst *arton* år, eller på livstid.

Är brottet mindre grovt, är straffet fängelse, lägst två år och högst sex år.

Om ett högre lägsta straff för gärningen har föreskrivits i brottsbalken, gäller vad som sägs där i fråga om lägsta straff.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

Reservation 2 (punkt 3)

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

29 kap.

7 §

Har någon begått brott innan han eller hon fyllt tjugooett år, ska hans eller hennes ungdom beaktas särskilt vid straffmätningen. Rätten får då döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

För brott som någon har begått innan han eller hon fyllt tjugooett år får inte dömas till svårare straff än fängelse i tio år. *Om fängelse på längre tid och på livstid är föreskrivet för brottet eller om det följer av* 26 kap. 2 §, får dock dömas till fängelse i högst fjorton år.

För brott som någon har begått innan han eller hon fyllt tjugooett år får inte dömas till svårare straff än fängelse i tio år. Om det följer av 26 kap. 2 §, får dock dömas till fängelse i högst fjorton år.